

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by
Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

THE GEORGICS
BOOKS III-IV

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by
Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

P. VERGILI MARONIS GEORGICON III-IV

GEORGICON III

Te quoque, magna Pales, et te memorande canemus
 pastor ab Amphryso, uos, siluae amnesque Lycaei.
 cetera, quae uacuas tenuissent carmine mentes,
 omnia iam uulgata: quis aut Eurysthea durum
 aut inlaudati nescit Busiridis aras? 5
 cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos
 Hippodameque umeroque Pelops insignis eburno,
 acer equis? temptanda uia est, qua me quoque possim
 tollere humo uictorque uirum uolitare per ora.
 primus ego in patriam mecum, modo uita supersit, 10
 Aonio rediens deducam uertice Musas;
 primus Idumaeas referam tibi, Mantua, palmas,
 et uiridi in campo templum de marmore ponam
 propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
 Mincius et tenera praetexit harundine ripas. 15
 in medio mihi Caesar erit templumque tenebit:
 illi uictor ego et Tyrio conspectus in ostro
 centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.
 cuncta mihi Alpheum linquens lucosque Molorchii
 cursibus et crudo decernet Graecia caestu. 20
 ipse caput tonsae foliis ornatus oliuae
 dona feram. iam nunc sollemnis ducere pompas
 ad delubra iuuat caesosque uidere iuuenkos,
 uel scaena ut uersis discedat frontibus utque
 purpurea intexti tollant aulaea Britanni. 25
 in foribus pugnam ex auro solidoque elephanto
 Gangaridum faciam uictorisque arma Quirini,
 atque hic undantem bello magnumque fluentem
 Nilum ac nauali surgentis aere columnas.
 addam urbes Asiae domitas pulsumque Niphaten 30

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by
Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

4

P. VERGILI MARONIS

fidentemque fuga Parthum uersisque sagittis,
 et duo rapta manu diuerso ex hoste tropaea
 bisque triumphatas utroque ab litore gentes.
 stabunt et Parii lapides, spirantia signa,
 Assaraci proles demissaeque ab Ioue gentis 35
 nomina, Trosque parens et Troiae Cynthius auctor.
 Inuidia infelix Furias amnemque seuerum
 Cocyti metuet tortosque Ixionis anguis
 immanemque rotam et non exsuperabile saxum.
 interea Dryadum siluas saltusque sequamur 40
 intactos, tua, Maecenas, haud mollia iussa:
 te sine nil altum mens incohat. en age segnis
 rumpe moras; uocat ingenti clamore Cithaeron
 Taygetique canes domitrixque Epidaurus equorum,
 et uox adsensu nemorum ingeminata remugit. 45
 mox tamen ardentis accingar dicere pugnas
 Caesaris et nomen fama tot ferre per annos,
 Tithoni prima quot abest ab origine Caesar.
 Seu quis Olympiacae miratus praemia palmae
 pascit equos, seu quis fortis ad aratra iuencos, 50
 corpora praecipue matrum legat. optima toruae
 forma bouis cui turpe caput, cui plurima ceruix,
 et crurum tenuis a mento palearia pendent;
 tum longo nullus lateri modus: omnia magna,
 pes etiam, et camuris hirtae sub cornibus aures. 55
 nec mihi displiceat maculis insignis et albo,
 aut iuga detrectans interdumque aspera cornu
 et faciem tauro propior, quaeque ardua tota
 et gradiens ima uerrit uestigia cauda.
 aetas Lucinam iustosque pati hymenaeos 60
 desinit ante decem, post quattuor incipit annos;
 cetera nec feturae habilis nec fortis aratris.
 interea, superat gregibus dum laeta iuuentas,
 solue mares; mitte in Venerem pecuaria primus,
 atque aliam ex alia generando suffice prolem. 65

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by
Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

GEORGICON III

5

optima quaeque dies miseris mortalibus aevi
 prima fugit; subeunt morbi tristisque senectus
 et labor, et durae rapit inclementia mortis.
 semper erunt quarum mutari corpora malis:
 semper enim refice ac, ne post amissa requiras, 70
 ante veni et subolem armento sortire quotannis.

Nec non et pecori est idem dilectus equino:
 tu modo, quos in spem statues summittere gentis,
 praecipuum iam inde a teneris impende laborem.
 continuo pecoris generosi pullus in aruis 75
 altius ingreditur et mollia crura reponit;

primus et ire uiam et fluuios temptare minacis
 audet et ignoto sese committere ponti,
 nec uanos horret strepitus. illi ardua ceruix
 argutumque caput, breuis aluus obesaque terga, 80
 luxuriatque toris animosum pectus. honesti

spadices glaucique, color deterrimus albis
 et giluo. tum, si qua sonum procul arma dedere,
 stare loco nescit, micat auribus et tremit artus,
 collectumque premens uoluit sub naribus ignem. 85

densa iuba, et dextro iactata recumbit in armo;
 at duplex agitur per lumbos spina, cauatque
 tellurem et solido grauiter sonat ungula cornu.
 talis Amyclaei domitus Pollucis habenis

Cyllarus et, quorum Grai meminere poetae, 90
 Martis equi biiuges et magni currus Achilli.
 talis et ipse iubam ceruice effundit equina
 coniugis aduentu pernix Saturnus, et altum
 Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.

Hunc quoque, ubi aut morbo grauis aut iam seignior
 annis 95

deficit, abde domo, nec turpi ignosce senectae.
 frigidus in Venerem senior, frustra que laborem
 ingratum trahit, et, si quando ad proelia uentum est,
 ut quondam in stipulis magnus sine uiribus ignis,

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

6

P. VERGILI MARONIS

incassum furit. ergo animos aeuumque notabis 100

praecipue: hinc alias artis prolemque parentum

et quis cuique dolor uicto, quae gloria palmae.

nonne uides, cum praecipiti certamine campum

corripuere, ruuntque effusi carcere currus,

cum spes arrectae iuuenum, exsultantiaque haurit 105

corda pauor pulsans? illi instant uerbere torto

et proni dant lora, uolat ui feruidus axis;

iamque humiles iamque elati sublime uidentur

aëra per uacuum ferri atque adsurgere in auras.

nec mora nec requies; at fuluae nimbus harenae 110

tollitur, umescunt spumis flatuque sequentum:

tantus amor laudum, tantae est uictoria curae.

primus Ericthonius currus et quattuor ausus

iungere equos rapidusque rotis insistere uictor.

frena Pelethronii Lapithae gyrosque dedere 115

impositi dorso, atque equitem docuere sub armis

insultare solo et gressus glomerare superbos.

aequus uterque labor, aequae iuuenemque magistri

exquirunt calidumque animis et cursibus acrem,

quamuis saepe fuga uersos ille egerit hostis 120

et patriam Epirum referat fortisque Mycenae,

Neptunisque ipsa deducat origine gentem.

His animaduersis instant sub tempus et omnis

impendunt curas denso distendere pingui,

quem legere ducem et pecori dixere maritum, 125

florentisque secant herbas fluuiosque ministrant

farraque, ne blando nequeat superesse labori

inualidique patrum referant ieiunia nati.

ipsa autem macie tenuant armenta uolentes,

atque, ubi concubitus primos iam nota uoluptas 130

sollicitat, frondesque negant et fontibus arcent.

saepe etiam cursu quatiunt et sole fatigant,

cum grauitur tunsis gemit area frugibus, et cum

surgentem ad Zephyrum paleae iactantur inanes.

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

GEORGICON III 7

hoc faciunt, nimio ne luxu obtunsior usus 135
 sit genitali aruo et sulcos oblimet inertis,
 sed rapiat sitiens Venerem interiusque recondat.

Rursus cura patrum cadere et succedere matrum
 incipit. exactis grauidae cum mensibus errant,
 non illas grauibus quisquam iuga ducere plaustris, 140
 non saltu superare uiam sit passus et acri
 carpere prata fuga fluuiosque innare rapacis.

saltibus in uacuis pascunt et plena secundum
 flumina, muscus ubi et uiridissima gramine ripa,
 speluncaeque tegant et saxea procubet umbra. 145

est lucos Silari circa ilicibusque uirentem
 plurimus Alburnum uolitans, cui nomen asilo
 Romanum est, oestrum Grai uertere uocantes,
 asper, acerba sonans, quo tota exterrita siluis
 diffugiunt armenta; furit mugitibus aether 150
 concussus siluaeque et sicci ripa Tanagri.

hoc quondam monstro horribilis exercuit iras
 Inachiae Iuno pestem meditata iuuencae;
 hunc quoque (nam mediis feruoribus acrior instat)
 arcebis grauido pecori, armentaue pasces 155
 sole recens orto aut noctem ducentibus astris.

Post partum cura in uitulos traducitur omnis;
 continuoque notas et nomina gentis inurunt,
 et quos aut pecori malint summittere habendo
 aut aris seruare sacros aut scindere terram 160

et campum horrentem fractis inuertere glaebris.
 cetera pascuntur uiridis armenta per herbas:
 tu quos ad studium atque usum formabis agrestem
 iam uitulos hortare uiamque insiste domandi,
 dum faciles animi iuuenum, dum mobilis aetas. 165

ac primum laxos tenui de uimine circlos
 ceruici subnecte; dehinc, ubi libera colla
 seruitio adsuerint, ipsis e torquibus aptos
 iunge pares, et coge gradum conferre iuuenços;

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

8

P. VERGILI MARONIS

atque illis iam saepe rotae ducantur inanes 170

per terram, et summo uestigia puluere signent;

post ualido nitens sub pondere faginus axis

instrepat, et iunctos temo trahat aereus orbis.

interea pubi indomitae non gramina tantum

nec uescas salicum frondes uluamque palustrem, 175

sed frumenta manu carpes sata; nec tibi fetae

more patrum niuea implebunt mulctria uaccae,

sed tota in dulcis consument ubera natos.

Sin ad bella magis studium turmasque ferocis,

aut Alpheia rotis praelabi flumina Pisae 180

et Iouis in luco currus agitare uolantis,

primus equi labor est animos atque arma uidere

bellantum lituosque pati, tractuque gementem

ferre rotam et stabulo frenos audire sonantis,

tum magis atque magis blandis gaudere magistri 185

laudibus et plausae sonitum ceruicis amare.

atque haec iam primo depulsus ab ubere matris

audeat, inque uicem det mollibus ora capistris

inualidus etiamque tremens, etiam inscius aeuī.

at tribus exactis ubi quarta accesserit aestas, 190

carpere mox gyrum incipiat gradibusque sonare

compositis, sinuetque alterna uolumina crurum,

sitque laboranti similis; tum cursibus auras

tum uocet, ac per aperta uolans ceu liber habenis

aequora uix summa uestigia ponat harena, 195

qualis Hyperboreis Aquilo cum densus ab oris

incubuit, Scythiaeque hiemes atque arida differt

nubila: tum segetes altae campique natantes

lenibus horrescunt flabris, summaeque sonorem

dant siluae, longique urgent ad litora fluctus; 200

ille uolat simul arua fuga simul aequora uerrens.

hic uel ad Elei metas et maxima campi

sudabit spatia et spumas aget ore cruentas,

Belgica uel molli melius feret esseda collo.

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

GEORGICON III 9

tum demum crassa magnum farragine corpus 205
 crescere iam domitis sinito; namque ante domandum
 ingentis tollent animos, prensique negabunt
 uerbera lenta pati et duris parere lupatis.

Sed non ulla magis uiris industria firmat
 quam Venerem et caeci stimulos auertere amoris, 210
 siue boum siue est cui gratior usus equorum.

atque ideo tauros procul atque in sola relegant
 pascua post montem oppositum et trans flumina lata,
 aut intus clausos satura ad praesepia seruant.
 carpit enim uiris paulatim uritque uidendo 215
 femina, nec nemorum patitur meminisse nec herbae
 dulcibus illa quidem inlecebris, et saepe superbos
 cornibus inter se subigit decernere amantis.

pascitur in magna Sila formosa iuuenca:
 illi alternantes multa ui proelia miscent 220
 uulneribus crebris; lauit ater corpora sanguis,
 uersaque in obnixos urgentur cornua uasto
 cum gemitu; reboant siluaeque et longus Olympus.

nec mos bellantis una stabulare, sed alter
 uictus abit longeque ignotis exsulat oris, 225
 multa gemens ignominiam plagasque superbi
 uictoris, tum quos amisit inultus amores,
 et stabula aspectans regnis excessit auitis.

ergo omni cura uiris exercet et inter
 dura iacet pernox instrato saxa cubili 230
 frondibus hirsutis et carice pastus acuta,
 et temptat sese atque irasci in cornua discit
 arboris obnixus trunco, uentosque lacessit
 ictibus, et sparsa ad pugnam proludit harena.

post, ubi collectum robur uiresque relectae, 235
 signa mouet praicepsque oblitum fertur in hostem,
 fluctus uti medio coepit cum albescere ponto,
 longius ex altoque sinum trahit, utque uolutus
 ad terras immane sonat per saxa neque ipso

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

10

P. VERGILI MARONIS

monte minor procumbit, at ima exaestuat unda 240
uerticibus nigramque alte subiectat harenam.

Omne adeo genus in terris hominumque ferarumque
et genus aequoreum, pecudes pictaeque uolucres,
in furias ignemque ruunt: amor omnibus idem.
tempore non alio catulorum oblita leaena 245

saeuior errauit campis, nec funera uulgo
tam multa informes ursi stragemque dedere
per siluas; tum saeuus aper, tum pessima tigris;
heu, male tum Libyae solis erratur in agris.
nonne uides ut tota tremor pertemptet equorum 250
corpora, si tantum notas odor attulit auras?

ac neque eos iam frena uirum neque uerbera saeua,
non scopuli rupesque cauae atque obiecta retardant
flumina correptosque unda torquentia montis.
ipse ruit dentesque Sabellicus exacuit sus 255

et pede prosubigit terram, fricat arbore costas
atque hinc atque illinc umeros ad uulnera durat.
quid iuuenis, magnum cui uersat in ossibus ignem
durus amor? nempe abruptis turbata procellis
nocte natat caeca serus freta, quem super ingens 260
porta tonat caeli, et scopulis inlisa reclamant
aequora; nec miseri possunt reuocare parentes,
nec moritura super crudeli funere uirgo.

quid lynces Bacchi uariae et genus acre luporum
atque canum? quid quae imbelles dant proelia cerui? 265
scilicet ante omnis furor est insignis equarum,
et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumpsere quadrigae.

illas ducit amor trans Gargara transque sonantem
Ascanium; superant montis et flumina tranant. 270
continuoque audis ubi subdita flamma medullis
(uere magis, quia uere calor redit ossibus), illae
ore omnes uersae in Zephyrum stant rupibus altis,
exceperantque leuis auras, et saepe sine ullis

Cambridge University Press

0521346789 - Virgil: The Georgics, Volume 2, Books III-IV - Edited by Richard F. Thomas

Excerpt

[More information](#)

GEORGICON III	11
coniugiis uento grauidae (mirabile dictu) saxa per et scopulos et depressas conuallis diffugiunt, non, Eure, tuos neque solis ad ortus, in Borean Caurumque aut unde nigerrimus Auster nascitur et pluuio contristat frigore caelum.	275
hic demum, hippomanes uero quod nomine dicunt pastores, lentum destillat ab inguine uirus, hippomanes, quod saepe malae legere nouercae miscueruntque herbas et non innoxia uerba.	280
Sed fugit interea, fugit inreparabile tempus, singula dum capti circumuectamur amore.	285
hoc satis armentis; superat pars altera curae, lanigeros agitare greges hirtasque capellas; hic labor, hinc laudem fortes sperate coloni. nec sum animi dubius uerbis ea uincere magnum quam sit et angustis hunc addere rebus honorem;	290
sed me Parnasi deserta per ardua dulcis raptat amor; iuuat ire iugis, qua nulla priorum Castaliam molli deuertitur orbita cliuo. nunc, ueneranda Pales, magno nunc ore sonandum.	295
Incipiens stabulis edico in mollibus herbam carpere ouis, dum mox frondosa reducitur aestas, et multa duram stipula filicumque maniplis sternere subter humum, glacies ne frigida laedat molle pecus scabiemque ferat turpisque podagras. post hinc digressus iubeo frondentia capris arbuta sufficere et fluuios praebere recentis, et stabula a uentis hiberno opponere soli ad medium conuersa diem, cum frigidus olim iam cadit extremoque inrorat Aquarius anno.	300
hae quoque non cura nobis leuiore tuendae, nec minor usus erit, quamuis Milesia magno uellera mutantur Tyrios incocta rubores. densior hinc suboles, hinc largi copia lactis; quam magis exhausto spumauerit ubere mulctra,	305